

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№3

2025-YIL APREL. NAVBATDAN TASHQARI SON

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 441 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-aprelda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

- Salimov Okil Umrzokovich**, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 28-fevraldagi 333/5-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

ПРИНЦИПЫ ПЕРЕХОДА УЗБЕКИСТАНА К ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКЕ, СУЩЕСТВУЮЩИЕ ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВНЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ	12
Набиев Дилмурод Хамидуллаевич	
YaShIL TEXNOLOGIYALAR VA RAQAMLASH TIRISH TA'SIRIDA MEHNAT BOZORINING TRANSFORMASIYASI	19
Abduraxmanov Kalandar Xo'jaevich	
РОЛЬ ТВОРЧЕСКОГО ТРУДА В ПОВЫШЕНИИ ЕГО ЭФФЕКТИВНОСТИ	26
Гулямов Саидахор Саидахмедович, Икрамов Мурат Акрамович, Очилов Акрам Одилович	
BARQAROR RIVOJLANISHNI TA'MINLASH MAQSADIDA "YASHIL IQTISODIYOT"GA O'TISH ZARURATI	33
O.X. Hamidov, D.Sh. Yavmutov	
ESG-ИНСТРУМЕНТАРИЙ КАК ФАКТОР УСИЛЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ	38
Татьяна Юрьевна Анопченко, Сергей Вадимович Ревунов, Роман Вадимович Ревунов	
TRANSITION OF RUSSIAN REGIONS TO A CLOSED-LOOP ECONOMY	49
Nikonov Sergey Mikhailovich, Ochilov Akram Odilovich, Filipenko Alexander Alexandrovich	
"YASHIL" IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA TUZILISHI	53
Navruz-Zoda Baxtiyor Negmatovich	
ЗЕЛЕНАЯ ЭКОНОМИКА КАК ДРАЙВЕР УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ РЫНКА ТРУДА И МОДЕРНИЗАЦИИ РАБОЧИХ МЕСТ В УЗБЕКИСТАНЕ	59
Зокирова Нодира Каландаровна	
KREATIV IQTISODIYOT VA UNING INDUSTRIYA TURLARINING NAZARIY MASALALARI	64
Mamayunus Pardaev, Obid Pardaev, Akram Ochilov	
EKOLOGIK OMILLARNI HISOBGA OLGAN HOLDA BARQAROR IQTISODIY O'SISHDA ERISHISH	73
Saidov Muhammadali Hakimovich, Ochilov Akram Odilovich, Esanbekov Diyorbek Mirzabek o'g'li	
INNOVASION TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA MEVA-SABZAVOTCHILIK MAHSULOTLARI KOOPERASIYASINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	81
Raxmatulla Ergashev	
KARTOSHKKA MOSLANUVCHAN NAVLARI TURLI EKISH MUDDATLARI VA MULCHALASHLARDA HOSILDORLIGI HAMDA IQTISODIY SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI	86
Ostonaqulov Toshtemir Eshimovich, Toshpulatova Surayyo Tulqin qizi, Ismayilov Alisher Isroilovich	
YASHIL IQTISODIYOT – INNOVATSION RIVOJLANISHNING KALITI	90
Mirzayev Kulmamat Djanakovich, Usmonov Murodjon Dusmurot o'g'li	
ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ «ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКИ» В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	93
Сайёра Насимовна Хамраева	
SABZAVOT (SHIRIN) MAKKAJO'XORI AJRATILGAN MOSLANUVCHAN NAV-DURAGAYLARINI ASOSIY VA TAKRORIY EKINLAR SIFATIDA TURLI MUDDATLARDA YETISHTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI	97
Ostonaqulov Toshtemir Eshimovich, Nurillaev Ilhom Xolbek o'g'li, Jabborov Botir Shukurovich	
ZAMONAVIY BOZOR MUNOSABATLARIDA SAVDONI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY VA USLUBIY JIHATLARI	101
Ivatov Irisbek	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	105
Yadgarov Akram Akbarovich, Abdiyeva Flora Botir qizi	
GREEN ECONOMY: GLOBAL PERSPECTIVE AND UZBEKISTAN'S PATH	110
Dilmurod Mirza-Akhmedovich Rasulev, Dildorakhon Ulugbek kizi Shomuradova	
OLIY TA'LIM XIZMATLARINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TARG'IB QILISH BO'YICHA XORIJ TAJRIBASI	113
Musayev Bekjon Shukurillayevich	

TURIZM INDUSTRIYASINI BARQAROR STRATEGIK RIVOJLANTIRISHDA QO'LLANILADIGAN USULLAR TAHLILI	116
Turdibekov Xasan Ibragimovich	
ЗЕЛЁНОЕ ФИНАНСИРОВАНИЕ И ФАКТОРЫ ЕГО РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	120
Орипов Ильхом Абдуллаевич	
Перспективы развития цифровой трансформации в Республике Узбекистан	128
Мусабеков Джорабек Хакимджанович, Воронин Сергей Александрович	
YASHIL IQTISODIYOT – BARQAROR RIVOJLANISHNING MUHIM OMILI SIFATIDA.....	133
G.Erkayeva	
Barqaror ish o'rinlarini yaratishda yashil iqtisodiyotning o'rni	138
Qo'chqorov G'aybulla Fayzullayevich, Qo'ziyeva Shaxnoza Bozor qizi	
ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ	141
Фазлитдин Бахадирович Аминов	
RESPUBLIKADA EKOLOGIK TOZA MAHSULOT YETISHTIRISH ASOSIDA ELEKTRON SAVDONI RIVOJLANTIRISH.....	145
Q. J. Mirzayev, F. F. Ulug'murodov	
Qoraqalpog'istonda sanoatni restruktizatsiyalash va yashil iqtisodiyotni rivojlantirish: muammolar, istiqbollar va statistik tahlillar	150
Abipova Gulmira Salavatdinovna	
CHORVACHILIK XO'JALIKLARINI RIVOJLANTIRISHDA AGLOMERATSIYANING AHAMIYATI.....	153
Xusainov Oybek Jabborovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA STRATEGIYASINING KOMPANIYA UCHUN AHAMIYATI.....	156
Ergashev Toxir Kurbanovich, Toxirova Nigora Zokirjon qizi	
CHORVACHILIK KLASSTERLARI VA AGLOMERATSION RIVOJLANISH: O'ZARO TA'SIR VA SYNERGIYALAR	161
Xusainov Oybek Jabborovich 161	
HUDUDLARNING INNOVATSIYON SALOHİYATINI VAHOLASH	165
J.A. Ismatullayev, A. Do'lanov	
СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	171
Нафасов Тохиржон, Г. П. Эркаева	
Mamlakatimizda ishsizlikni kamaytirishga qaratilgan islohotlar.....	174
Djurayev Olimjon Narkulovich	
USE OF THE ADVANCED EXPERIENCE OF FOREIGN COUNTRIES OF FARMING AND HOUSEHOLDS....	178
Ochilova Nargiza Akramovna	
SHAHAR AGLOMERATSIYALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH OMILLARI.....	181
Xidayatova Nigora Shorakibovna	
IQTISODIY O'SISHDA MEHNAT MIGRATSIYASINING AHAMIYATI.....	184
Djurayev Olimjon Narkulovich, Saidakbarov Jamshid Ne'matullo o'g'li	
TURIZMNIDA RIVOJLANTIRISHDA TRANSPORT XIZMATLARINI TAKOMILLASHTIRISH	189
Qosimov Jahongir	
РЫНОК ГОСТИНИЧНЫХ УСЛУГ В ТУРИЗМЕ В УСЛОВИЯХ ДИВЕРСИФИКАЦИИ И ДЕМОКРАТИЗАЦИИ ГОСТИНИЧНОЙ ИНДУСТРИИ.....	192
Ташмаматов Садирдин Нажмиддинович	
O'zbekistonda turizm sohasida faoliyat yuritayotgan kadrlar malakasini oshirishda dual ta'limdan foydalanishni boshqarish.....	196
Ochilov Akram Odilovich, Xamidova Mo'tabarxon Abdumalik qizi	
МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМ TASHKILOTLARIDA AUTSORSING XIZMATLARIDAN FOYDALANISH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	201
Nasiba Ergasheva	
KORXONALARDA XODIMLARNI BOSHQARISHNING ASOSIY TAMOYILLARI	207
Djurayev Olimjon Narkulovich, Nurullayeva Vazira O'ktamovna	
ЗЕЛЁНЫЕ ИНВЕСТИЦИИ: ПЕРСПЕКТИВЫ И РИСКИ	211
Номазов Бахром Бобомурадович	

ИНТЕГРАЦИЯ ПРИНЦИПОВ ESG В ФИНАНСОВУЮ СФЕРУ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	215
Алимова Азиза Шерзатовна	
THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND DIGITAL TECHNOLOGIES ON MANAGEMENT	219
Ergashev Tokhir Kurbanovich, Tohirova Nigora Zokirjon kizi	
O‘ZBEKISTONNING “YASHIL IQTISODIYOT STRATEGIYASI”NI AMALGA OSHIRISHNING ZARURIYATI VA ISTIQBOLLARI	224
Ergasheva Nazira Muratovna, Soyibov Mirjon Bekjonovich	
ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ УСЛУГ СОЦИАЛЬНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ, ВЛИЯЮЩИХ НА ПОВЫШЕНИЕ УРОВНЯ И КАЧЕСТВА ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ	227
Алимова Муниса Юлчиевна	
РАЦИОНАЛЬНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ОБУВНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ ЕЁ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЗНАЧИМОСТИ.....	232
Расулов Нозимжон Набиджонович	
AGLOMERATSIYA VA IQTISODIY O‘SISH: SABAB–OQIBAT ALOQASI (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA)	236
Xidoyatova Nigora Shorakibovna	
KORXONALARNING SOLIQ IDORALARIDA HISOBGA OLINISHIDAN HOSIL BO‘LGAN ORTIQCHA TO‘LOVLARINI VOJXONA TO‘LOVLARIDA HISOBGA OLISH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	239
Boykabilov Bahodir Mustafaevich	
UZOQ MUDDATLI AKTIVLARGA INVESTITSIYALAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISHNING AHAMIYATI	242
Egamberdiyeva Salima Rayimovna, Bozorov Yashnarbek Xayrulla o‘g‘li	
ORGANIK QISHLOQ XO‘JALIGIDA “IXTISOSLASHTIRILGAN AGROKOOPERATIV” TASHKIL ETISH ORQALI TA‘MINOT ZANJIRI BOSHQARUVINI TAKOMILLASHTIRISH.....	248
Amirqulov Shuxrat Olimovich	
MAMLAKATIMIZDA OLIY TA‘LIM MUASSASALARINING MOLIYAVIY RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISHI UCHUN ZAMONAVIY HUQUQIY ASOSLARI.....	254
Xayriddinov Shuxrat Botirovich	
TURIZMNING MADANIY-TARIXIY RESURSLARI: ASOSIY TUSHUNCHALAR VA TAMOYILLAR	258
Ruzmanov Dilshod Usmanovich	
BARQAROR TURIZM DESTINATSIYALARINING SIG‘IMINI BAHOLASH METODIKASI.....	262
Ibroximov Nodirbek Xasanovich	
ВОЗОБНОВЛЯЕМЫЕ ИСТОЧНИКИ ЭНЕРГИИ КАК ОСНОВА ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКИ В УЗБЕКИСТАНЕ	266
Хусаинов Равшан Рахимович	
ЭКОЛОГИЧЕСКИЙ МАРКЕТИНГ И ПОВЕДЕНИЕ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ.....	272
Раимова Муборак Джураевна	
“YASHIL IQTISODIYOT”NING ASOSIY XUSUSIYATLARI	276
Djumayev Asqar Xaydarovich	
RAQAMLI MARKETINGNING ISTE‘MOLCHI XULQ-ATVORIGA TA‘SIRI.....	281
Raimova Muborak Jurayevna, Dilmurodov O‘tkir	
HUDUDNING IJTIMOIY-IQTISODIY SALOHİYATINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI	287
SH.A. Buriyev	
SAVDO XIZMATLARINING ASOSIY FAOLIYAT KO‘RSATKICHLARI TIZIMINI BAHOLASH.....	291
Muxamedova Aziza Ravshanovna	
YASHIL IQTISODIYOT VA GLOBAL IQLIM O‘ZGARISHI: YASHIL IQTISODIYOTNING IQLIM O‘ZGARISHINI YENGISHDAGI O‘RNI VA GLOBAL HAMKORLIK.....	295
Usmonov Murodjon Xolmurod o‘g‘li, Ulug‘bek Eshmaxmatov	
КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ МЕХАНИЗМА НАЛОГОВОГО АДМИНИСТРИРОВАНИЯ НА ПРИМЕРЕ УЗБЕКИСТАНА.....	299
Абдулов Дамир Рустамович	
O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA YASHIL IQTISODIYOTGA O‘TISH ISTIQBOLLARI	305
Yuldashev Shamsiddin Qiyamiddinovich, Boliyeva Baxora Farxodovna	

ЗЕЛЕНАЯ ЭКОНОМИКА: КОНЦЕПЦИИ, ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ.....	308
Туляганова Шахноза Самукджановна	
O‘TA ERTAGI TARVUZNING HIMOYALANGAN JOYLAR UCHUN MOSLANUVCHAN NAV VA DURAGAYLARINI AJRATISH, ULARNI TURLI O‘G‘IT ME‘YORLARIDA HOSILDORLIGI VA IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	311
Ostonaqulov Toshtemir Eshimovich, Amirov Xamidulla Suyunovich, Umirova Durdona Muqum qizi	
ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ПЛОДООВОЩНОЙ ОТРАСЛИ В УЗБЕКИСТАНЕ	315
Уралов Элшод, Вельм М.В.	
DEVELOPMENT STRATEGY AS A MODEL OF PROGRESS IN HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN.....	320
Abdiev Alimardon	
ОСОБЕННОСТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ СЕКТОРА ГОСУДАРСТВЕННОЙ СЛУЖБЫ И РАЗВИТИЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦИАЛА.....	322
Мухаммадбобур Салимов	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK FAOLIYATI RIVOJLANISHIGA TA‘SIR ETUVCHI OMILLAR.....	326
Suyunov Jabbor Mahmudovich	
“SALOHIYAT” TUSHUNCHASINING MAZMUNI VA IQTISODIY-IJTIMOY MOHIYATI.....	331
Zoirov G‘olibjon Toshtemir o‘g‘li	
DAVLAT BOSHQARUVIDA SUN‘IY INTELLEKTDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI	334
Salimov Muhammadbobur Qodir o‘g‘li	
O‘QUV JARAYONLARINI TASHKIL ETISH VA BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	337
Tilakov Sherzod	
TIJORAT BANKLARIDA KORPORATIV BOSHQARUVNING XALQARO TAMOYILLARI ASOSIDA BOSHQARUV SIFATINI OSHIRISHDA YASHIL IQTISODIYOTNING AHAMIYATI.....	340
Sattarov Umirzoq, Ro‘ziev Zafar Ikromovich	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA O‘ZBEKISTONDA SANOAT XOM ASHYOLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH TENDENSIYALARI.....	343
Xazratov Sarvar Ibragimovich	
YURTIMIZDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA KADRLAR TAYYORLASHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI	348
G‘aniyev Shaxzod Shuhrat o‘g‘li, O‘rinov Diyorbek Xolmo‘min o‘g‘li	
QASHQADARYO VILOYATI O‘QUV MARKAZLARI VA KURSLARINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	353
Tilakov Sherzod Akbarovich	
SANOAT KORXONALARIDA MAHSULOT ISHLAB CHIQRISH VA SOTISH SIFATI HAMDA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA XODIMLARNI BOSHQARISH YO‘NALISHLARI.....	357
Ochilov Akram Odilovich, Ziyodullayeva Marjona Alisher qizi	
OMMAVIY TADBIRLAR YORDAMIDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISH: O‘ZBEKISTON VA XALQARO TAJRIBA.....	360
Ibragimov Sardorbek Xusanovich	
Анализ цифровой трансформации и её влияния на привлечение инвестиций в регионы Узбекистана.....	365
Рахмонова Дурдона Хасан кизи	
Korxonalar moliyaviy salohiyatini baholashning statistik tahlili.....	370
M.O. Musurmonova	
DIRECTIONS FOR IMPROVING THE FINANCIAL MANAGEMENT SYSTEM OF THE BANKING SYSTEM OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN	377
Kadirov Lutfulla Khalimovich	
PROBLEMS OF EMPLOYMENT IN THE LABOR MARKET OF UZBEKISTAN AND STRATEGIC DIRECTIONS FOR THEIR SOLUTION	381
Sharopov Temirmalik Rustam o‘g‘li	

“YASHIL” IQTISODIYOT TAMOIYILLARI ORQALI QASHQADARYO VILOYATI SANOAT KOMPLEKSINI TAKOMILLASHTIRISH	385
U.Shukurov	
Foreign experiences in attracting investments in service industries	390
Hazratkulov Shahboz Boboqul oqli	
YASHIL IQTISODIYOTDA TA'LIMNING ROLI	394
Babayeva Lola Ibragimovna	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNING RIVOJLANISHI UCHUN DAVLAT TOMONIDAN YARATILAYOTGAN IMKONIYATLAR.....	398
Xudoyorov Azizbek Avaz o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TA'LIM SIFATINI YAXSHILASHNING XORIY Tajribasi.....	404
Safarov Sh. S.	
IJTIMOIIY MENEJMENTDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA: XALQARO Tajriba va ularni O'ZBEKISTON SHAROITIDA JORIY ETISH ISTIQBOLLARI	408
G'aniyev Shaxzod Shuhrat o'g'li, Davronova Farangiz	
«Государственный финансовый контроль: Казначейский контроль в бюджетном процессе и перспективы его развития».....	415
Файзуллаева Зилола Равшановна, Д.Х. Пулатов	
YANGI O'ZBEKISTONDA YASHIL RAQAMLI IQTISODIYOTGA O'TISHNING ASOSIY JIHATLARI.....	421
Urozoza Shaxlo Hasan qizi, Hazratqulov Shahboz Boboqul o'g'li	
OLIY TA'LIM SIFATINI OSHIRISH MASALALARI: XALQARO Tajriba va ularni O'ZBEKISTON SHAROITIDA JORIY ETISH ISTIQBOLLARI	427
Safarov Shoxrux Sattor o'g'li	
PROSPECTS FOR IMPROVING THE EFFICIENCY OF HUMAN RESOURCES IN UZBEKISTAN	431
Alimardonova Gulfizoda Alimardon kizi	
QISHLOQ XO'JALIGIDA KAPITAL QO'YILMALAR HISOBINI TO'G'RI TASHKIL ETISHNING AHAMIYATI	434
Egamberdiyeva Salima Rayimovna	

OMMAVIY TADBIRLAR YORDAMIDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISH: O‘ZBEKISTON VA XALQARO TAJRIBA

Ibragimov Sardorbek Xusanovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Samarqand filiali mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbekiston va xalqaro tajribada ommaviy tadbirlar (festivallar, konsertlar, sport musobaqalari, xalqaro ko‘rgazmalar va boshqalar) orqali turistlarni jalb etish usullari tadqiq etilgan. Tadqiqotda ommaviy tadbirlarning turizmga ta’siri iqtisodiy manfaat, turistlar oqimi va brend imidjini kuchaytirish nuqtai nazaridan tahlil qilingan. Tadqiqotda zamonaviy ilmiy adabiyotlar sharhi va solishtirma tahlil metodlari qo‘llanilgan. Natijalarga ko‘ra, yirik festivallar va sport musobaqalari turistlar oqimini sezilarli oshiradi hamda mahalliy iqtisodiyotga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi, biroq ularni tashkil etish katta resurs va tashkiliy tayyorgarlikni talab etadi. Shu bilan birga, an’anaviy madaniy festivallar va xalqaro ko‘rgazmalar hududiy brendni mustahkamlashda muhim omil bo‘lib, yil davomida barqaror turist oqimini ta’minlashga xizmat qiladi. Maqolada samarali tadbir menejmenti uchun tavsiyalar va bosqichma-bosqich tashkil etish jarayoni blok-sxema asosida yoritilgan.

Kalit so‘zlar: turizm, ommaviy tadbirlar, festival, sport tadbiri, iqtisodiy ta’sir, brend imidji, event-menejment.

Abstract: This article explores methods of attracting tourists through mass events (festivals, concerts, sports competitions, international exhibitions, etc.) based on the experience of Uzbekistan and international practices. It analyzes the impact of public events on tourism from the perspectives of economic benefit, tourist inflow, and brand image enhancement. The study employs modern literature review and comparative analysis techniques. According to the results, large-scale festivals and sports events significantly increase tourist arrivals and positively impact the local economy, although they require substantial resources and organizational efforts. Meanwhile, traditional cultural festivals and international exhibitions play a crucial role in strengthening regional branding and sustaining year-round tourist interest. The article also provides recommendations for effective event management, supported by a step-by-step organizational flowchart.

Key words: tourism, mass events, festival, sports event, economic impact, brand image, event management.

Аннотация: В данной статье исследуются способы привлечения туристов посредством массовых мероприятий (фестивалей, концертов, спортивных соревнований, международных выставок и др.) на примере Узбекистана и международного опыта. В статье анализируется влияние массовых мероприятий на туризм с точки зрения экономической выгоды, туристического потока и укрепления имиджа бренда. Используются методы анализа современных научных источников и сравнительного анализа. Согласно полученным результатам, крупные фестивали и спортивные события значительно увеличивают туристический поток и оказывают положительное влияние на местную экономику, однако их организация требует значительных ресурсов и подготовки. В то же время традиционные культурные фестивали и международные выставки являются важным фактором укрепления регионального бренда и способствуют устойчивому туристическому интересу в течение года. В статье также представлены рекомендации по эффективному управлению мероприятиями и процесс их организации в виде блок-схемы.

Ключевые слова: туризм, массовые мероприятия, фестиваль, спортивное событие, экономическое влияние, имидж бренда, управление мероприятиями.

KIRISH

Turizm industriyasi jadal sur’atlar bilan rivojlanib borayotgan hozirgi davrda, raqobatbardosh sayyohlik manzillari (destinatsiyalari) tomonidan sayyohlarni jalb etishning innovatsion usullari izlab topilmoqda. Ana shunday samarali vositalardan biri – ommaviy tadbirlarni tashkil etishdir. Bu kabi tadbirlar turistlar uchun kuchli motivatsion omil bo‘lib xizmat qiladi hamda mavsumiy turistik talabni kengaytirishga yordam beradi [1], [2].

Ilmiy manbalarda ta’kidlanishicha, festival va sport musobaqalari kabi yirik tadbirlar destinatsiyalar jozibadorligini oshiradi va ularni xalqaro darajada brend sifatida targ‘ib qilishga zamin yaratadi [3], [4]. Masalan, Buxoro shahrida o‘tkaziladigan “Ipak va ziravorlar” festivali shahar turistik imidjining oshishida muhim rol o‘ynagan [3]. Shuningdek, mega-tadbirlar – masalan, Olimpiya o‘yinlari yoki Jahon chempionatlari – qisqa muddatda millionlab sayyohlarni jalb qilish orqali mezbon shaharlarga sezilarli iqtisodiy foyda olib keladi [5].

Biroq bunday yirik tadbirlar uzoq muddatli ijobiy ta'sir ko'rsatishi uchun puxta va ehtiyotkor rejalashtirish talab etiladi [5], [6]. Shu bois, ushbu maqolada ommaviy tadbirlar yordamida turizmni rivojlantirish mexanizmlari O'zbekiston tajribasi va xalqaro amaliyot asosida tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida ommaviy tadbirlarning turlari, ularni muvaffaqiyatli tashkil etish omillari va asosiy turistik ta'sir ko'rsatkichlari – ya'ni turistlar oqimi, iqtisodiy foyda va brend imidjiga ta'siri – har tomonlama ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari O'zbekistonda barqaror turizm strategiyasini shakllantirishda ommaviy tadbirlarning o'rni va ahamiyatini aniqlab beradi.

TADVIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda ilmiy-adabiy manbalar tahlili hamda solishtirma yondashuv asosiy metod sifatida tanlandi. Avvalo, so'nggi yillarda chop etilgan zamonaviy ilmiy maqola va monografiyalar tahlil qilinib, ommaviy tadbirlar va ularning turizmga ta'siri bo'yicha mavjud bilimlar bazasi shakllantirildi.

Keyinchalik, ushbu ma'lumotlar asosida turli ommaviy tadbirlarning asosiy ta'sir ko'rsatkichlarini qamrab oluvchi solishtirma jadval tuzildi. Jadval tahlil yondashuv asosida tuzilib, har bir tadbir turi bo'yicha quyidagi mezonlar qiyosiy baholandi:

- turistlar oqimi;
- iqtisodiy foyda;
- brand imidjiga ta'sir darajasi.

Shuningdek, ommaviy tadbirlarni rejalashtirish va o'tkazish bosqichlari "event management" (tadbirlar menejmenti) bo'yicha ilg'or nazariy manbalar va amaliy qo'llanmalar asosida tahlil qilindi.

Maqolada ilgari surilgan xulosalar mavjud statistik ko'rsatkichlar va ishonchli manbalardan olingan raqamli dalillarga tayanadi. Tadqiqot metodologiyasi sifatida asosan sifat tahlili (qualitative analysis) usuliga urg'u berilgan bo'lib, miqdoriy ko'rsatkichlar esa ilustrativ (ko'rgazmali) maqsadlarda keltirilgan. Misol uchun, ayrim festivallar va sport tadbirlarining mehmonlar soni yoki daromadlari misol tariqasida keltirilgan.

Umuman olganda, tanlangan metodologik yondashuv mavzuni kompleks (har tomonlama) yoritish va ilmiy jihatdan asoslangan tahlil yulosalari chiqarishga imkon yaratdi.

MAVZUGA OI ADABIYOTLAR SHARHI

So'nggi yillarda event tourism (tadbirlar orqali turizm) bo'yicha ko'plab tadqiqotlar o'tkazilib, uning turizm rivojida o'rni keng o'rganilmoqda. Tadbirlar turizm tizimida motivator va animator sifatida qaraladi – ular sayyohlarni jalb etish vositasi bo'lishi bilan birga manzillar jozibadorligini jonlantiradi [1]. Getz va Page (2016) tadqiqotida qayd etilishicha, global miqyosda destinatsiyalar tadbirlarni o'zining noyob savdo taklifi (USP) sifatida ilgari surmoqda, chunki ommaviy tadbirlar orqali raqobatbardoshlikni oshirish mumkin [1]. Tadbirlar, xususan festivallar va sport musobaqalari, sayyohlik mavsumidagi off-peak (sezondan tashqari) davrlarni to'ldirishga yordam beradi – bu bilan yil davomida turist oqimini barqaror ushlab turish imkoniyati yaratiladi [2]. Li (2021) o'tkazgan tadqiqot natijalariga ko'ra, ommaviy tadbirlar mahalliy jamiyatlar uchun ham ijobiy, ham salbiy ta'sirlarni keltirib chiqarishi mumkin: iqtisodiy foyda va infratuzilma yaxshilanishi kabi jamoa darajasidagi yutuqlar bilan birga, aholi turmush tarzida noqulayliklar (tirbandlik, narxlar oshishi va h.k.) ham kuzatiladi [2][7]. Shu sabab, tadbirlarni rejalashtirishda mahalliy aholi manfaatlarini ham inobatga olish zarur, zero, rezidentlarning tadbirlarga munosabati ularning barqarorligiga ta'sir qiladi [7].

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, madaniy festivallar va ijodiy tadbirlar destinatsiya brendini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Masalan, bir tadqiqotda madaniyat/san'at, gastronomiya va sport festivallari destinatsiya branding uchun samarali ekani xulosa qilingan – bunday festivallar orqali joyning madaniy merosi namoyish etilib, ijobiy obraz yaratiladi [3]. Norov va Karimov (2021) ham Buxoro misolida o'tkazgan tadqiqotida "Ipak va ziravorlar" madaniy festivali shaharning turistik imidjini sezilarli darajada yaxshilaganini aniqlashgan [3]. Demak, madaniy va an'anaviy tadbirlar sayyohlar uchun memorablar (esda qolarli) tajriba yaratib, ularni qayta tashrif buyurishga undaydi va og'zaki targ'ibotni kuchaytiradi.

Sport tadbirlari ham turizmga katta hissa qo'shadi. Jahon miqyosidagi sport musobaqalari (olimpiada, mundial va boshqalar) mezbon davlat yoki shaharni infrastruktura rivoji va xalqaro e'tibor nuqtai nazaridan yuqori pog'onaga ko'taradi [5]. Xalqaro tadqiqotlarga ko'ra, mega-sport tadbirlari natijasida mezbon shaharlar katta miqdorda investitsiyalar jalb qiladi va tadbir yakunlangandan keyin ham bir necha yil davomida turistlar oqimi ko'payadi [5][6]. Biroq ba'zi iqtisodchilar bunday mega-tadbirlardan kutilgan daromad va foyda ba'zan ortiqcha baholanadi, chunki sarf-xarajatlar va band etilmagan infratuzilma risklari ham mavjud [5]. Shu nuqtai nazardan, Nielsen va Feddersen (2023) kabi olimlar Daniyada Tour de France bosqichini o'tkazish borasida aholi "to'lovga tayyorlik" (WTP) darajasini o'rganib, yirik sport tadbirlarining ijtimoiy qiymatini ham baholashgan [6]. Natijalar shuni ko'rsatadiki, aholi bunday tadbirlarning o'tkazilishiga rozilik bildirgan bo'lsada, tadbirga yaqin yashovchi aholi ko'proq manfaat ko'rishini kutadi [6].

Xalqaro ko'rgazmalar va konferentsiyalar (MICE tadbirlari) turizmning alohida segmenti bo'lib, ular yil davomida mutaxassislar va ishbilarmonlarni jalb etadi. MICE (Meetings, Incentives, Conferences, Exhibitions) tadbirlari tufayli destinatsiyalar yillik turist oqimini oshiradi va mavsumiylik muammosini kamaytiradi [4]. Masalan, xalqaro sayyohlik yarmarkalari, sanoat ko'rgazmalari yoki ilmiy konferentsiyalar O'zbekiston kabi davlatlarga xorijiy mehmonlarni jalb qilib, ularda davlatning investitsion va turizm salohiyati haqidagi tassurotni yaxshilaydi. Tadqiqotlar ko'rsatadiki, bunday biznes tadbirlar yuqori sarf-xarajatli (high-spending) turistlarni jalb qilish orqali iqtisodiy multiplikativ effekt keltiradi: mehmonxona, restoran va transport xizmatlarida daromad oshadi [1][4]. Shu bilan birga, konferentsiya va ko'rgazmalar destinatsiyani biznes markazi sifatida tanitib, uning xalqaro mavqeini mustahkamlaydi.

Umuman olganda, adabiyotlar tahlili shuni tasdiqlaydiki, ommaviy tadbirlar turizmni rivojlantirish strategiyasining ajralmas qismi bo'lib, ular ko'p qirrali ta'sirga ega. Jadval 1 da turli tadbir turlarining xususiyatlari va turistik ta'sir ko'rsatkichlari jamlanma tarzda keltirilgan. Ushbu ma'lumotlar adabiyotlardan olingan ilmiy xulosalar asosida tizimlashtirildi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Yig'ilgan ma'lumotlar asosida ommaviy tadbirlarning turizmga ta'siri quyidagi jadval ko'rinishida tahlil qilindi. Jadvalda tadbirlarning asosiy turlari, ularning xususiyatlari hamda uchta asosiy ko'rsatkich bo'yicha (turistlar oqimi, iqtisodiy foyda, brend/imijga ta'siri) taqqoslangan.

1-jadval. Ommaviy tadbirlar turlari, ularning xususiyatlari va turizmga ta'siri ko'rsatkichlari.

Tadbir turi	Xususiyatlari	Turistlar oqimi ta'siri	Iqtisodiy foyda
Madaniy festivallar	An'anaviy yoki yangi; mavsumiy (ko'pincha yillik); mahalliy va xalqaro ishtirokchilar; musiqiy, gastronomik, folklor va h.k. mavzularda.	Odatda minglab ishtirokchilar; ko'p hollarda muntazam ravishda yilning bir davrida bo'lib o'tadi; mahalliy va xorijiy turistlarni jalb etadi.	Mahalliy iqtisodga sezilarli foyda (mehmonxona, ovqatlanish, hunarmandchilik savdosi); qayta takrorlanib o'tkazilgani tufayli barqaror daromad manbai.
Kontsert va shoular	Yirik musiqiy kontsertlar, teatr sahnalashtirishlari yoki tomoshalar; bir martalik yoki gastrol tarzida; mashhur san'atkorlar ishtirokida.	Qisqa muddatda (bir kun yoki bir necha kun) ko'plab tomoshabinlarni to'playdi; asosan mahalliy va mintaqaviy auditoriya, ammo yulduz san'atkorlar xalqaro muxlislarni ham jalb qilishi mumkin.	Bevosita chiptalar savdosi va savdo-sotiqdan daromad; mehmonxona va restoranlar faoliyati faollashadi; qisqa muddatli iqtisodiy "infuzion" ta'minlaydi.
Sport musobaqalari	Professional sport tadbirlari (turnirlar, chempionatlar); mahalliy, milliy yoki xalqaro darajada; stadionlar va maxsus inshootlarda.	Tadbiring miqyosiga qarab o'n minglab va undan ortiq muxlislarni jalb etadi; xalqaro musobaqalar chet ellik sayyohlar ulushini oshiradi; sport turiga bog'liq ravishda mavsumga ta'sir qiladi.	Katta hajmdagi iqtisodiy foyda: chipta, savdo, mehmonxona, transport daromadlari; infratuzilma investitsiyalari talab etadi, lekin keyinchalik foydalanish imkonini beradi; mahalliy ish o'rinlari yaratadi.
Xalqaro ko'rgazma/yarmarka	Ishbilarmonlik va ko'rgazma tadbirlari (savdo yarmarkalari, EXPO, konferentsiyalar); odatda rejalashtirilgan va rasmiy kun tartibiga ega; soha professionalari va keng jamoatchilik uchun.	Ishtirokchilar soni bir necha mingdan o'n minggacha; qatnashchilar asosan biznes vakillari yoki mutaxassislar, ammo yirik EXPO va ochiq yarmarkalar millionlab tashrifchini jalb qilishi mumkin; yil davomida bo'lib o'tadi (mavsumiylikka kam bog'liq).	Yuqori to'lov qobiliyatiga ega mehmonlar kelishi tufayli katta daromad (mehmonxonalar, servis xizmatlari); shahar infratuzilmasiga investitsiyalar (kongress markazlari, transport) rag'batlanadi; kelgusida biznes aloqalar va investitsiyalar oqimi oshadi.

Tadbir turi	Xususiyatlari	Turistlar oqimi ta'siri	Iqtisodiy foyda
Mega-tadbirlar (yirik xalqaro festival yoki mega-sport)	Nodir bo'lib o'tadigan, juda keng ko'lamli tadbirlar; bir necha yilda bir marta (Olimpiada, Jahon chempionati, universal festival); katta tayyorgarlik talab qiladi.	Yuz minglab va millionlab mehmonlar tadbir davomida tashrif buyuradi; dunyoning turli burchaklaridan turistlar oqimi keladi; turistlar oqimida keskin sakrash kuzatiladi (pre-event va event paytida), ammo tadbirdan so'ng pasayish mumkin.	Ulkan iqtisodiy ta'sir: billionlab daromad (turizm harajatlari, homiyliklar, huquqlar sotilishi); yangi infratuzilma qurilishi orqali iqtisodiy o'sish; ammo katta sarf-xarajatlar tufayli foyda balansiga ehtiyotkorlik bilan qarash lozim (risklar mavjud).

Yuqoridagi tahliliy jadvaldan ko'rinib turibdiki, turli turdagi ommaviy tadbirlar turizmga turlicha, lekin muhim ta'sir ko'rsatadi. Mega-tadbirlar qisqa muddatda ulkan turistlar oqimini jalb etib, destinatsiyaga jahon miqyosida e'tibor qaratadi va katta iqtisodiy "sakrash" yaratadi. Biroq bunday tadbirlar yakunlangach turist oqimi pasayishi mumkin, shu bois, ularni uzoq muddatli strategiya bilan bog'lash muhim (masalan, infratuzilmani keyinchalik foydalanish). Aksincha, har yili o'tkaziladigan madaniy festivallar va an'anaviy tadbirlar muntazam turist oqimini ta'minlab, destinatsiyaning brendini bosqichma-bosqich mustahkamlaydi. Sport musobaqalari esa nafaqat iqtisodiy foyda balki xalqaro imidjni oshirish, jamoatchilikda faxr tuyg'usini uyg'otish kabi natijalar beradi. Xalqaro biznes ko'rgazmalari va konferentsiyalar esa yuqori daromadli auditoriyani jalb etib, destinatsiyani yil davomida aktiv tutadi hamda iqtisodiy diversifikatsiyaga hissa qo'shadi. Shu tariqa, har bir tadbir turi o'ziga xos afzallik va chaqiriqlarga ega bo'lib, ularni strategik uyg'unlashtirish orqali turizmga maksimal samara olish mumkin(1-jadval).

Tadbirlarni tashkil etish va o'tkazishda muvaffaqiyat omillari qatoriga, shuningdek, barqarorlik prinsiplariga rioya qilish ham kiradi. Bugungi kunda xalqaro ilmiy doirada ommaviy tadbirlarni barqaror rivojlanish maqsadlari (SDG) bilan uyg'unlashtirish masalasi muhokama qilinmoqda [5]. Ya'ni, tadbirlar nafaqat iqtisodiy foyda balki ijtimoiy va ekologik jihatdan ham foyda keltirishi lozim. Masalan, tadbirlarda mahalliy tadbirkorlar va hunarmandlar ishtirokini ta'minlash, ekologik toza texnologiyalarni qo'llash, ortiqcha chiqindini kamaytirish kabi chora-tadbirlar orqali tadbirlarning barqarorligi oshiriladi [8][10]. Bu yondashuv uzoq muddatda destinatsiya aholisi tomonidan tadbirlarga ijobiy munosabatni mustahkamlaydi va takroriy tadbirlar an'anasini davom ettirishga zamin yaratadi [7].

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yuqoridagi tadqiqot va tahlillar asosida quyidagi xulosalarga kelish mumkin: ommaviy tadbirlar – festival, sport musobaqasi yoki ko'rgazma bo'lishidan qat'i nazar – turizmni rivojlantirishda kuchli katalizator hisoblanadi. Yirik xalqaro tadbirlar O'zbekiston kabi mamlakatlarga qisqa muddatda katta turistlar oqimini jalb etishi va e'tiborni tortishi mumkin. Shu bilan birga, an'anaviy va mahalliy festivallar yilma-yil o'sib boruvchi barqaror turistlar oqimini ta'minlab, mamlakat imidjini yaxshilaydi.

Maqolada ko'rsatildiki, har bir tadbir turi o'z afzalligi va chaqirig'iga ega, va ularni milliy turizm strategiyasiga integratsiya qilish yuqori samara beradi. Eng muhimi, tadbirlarni puxta rejalashtirish, professional tarzda o'tkazish va tadbirdan keyingi tahlil qilish tizimini yo'lga qo'yish zarur.

O'zbekiston tajribasi shuni ko'rsatmoqdaki, so'nggi yillarda o'tkazilayotgan xalqaro festivallar (masalan, Sharq Taronalari festivali, Hunarmandchilar festivali) hamda sport musobaqalari (marafonlar, xalqaro turnirlar) turistlar oqimini sezilarli darajada oshirdi. Kelgusida bu yo'nalishni rivojlantirish uchun davlat va xususiy sektor hamkorligida infratuzilmani yanada takomillashtirish, tadbirlarni brendlash va xalqaro marketingni kuchaytirish lozim.

Shu tariqa, ommaviy tadbirlar O'zbekistonning turizm salohiyatini yuzaga chiqarish va uni jahon bozorida raqobatbardosh qilishga xizmat qiladigan muhim vositalardan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Getz D., Page S. (2016). *Progress and prospects for event tourism research*. Tourism Management, 52, 593–631.
2. Li X. (2021). *Residents' perceptions of event impacts in rural communities*. Events and Tourism Review, 4(2), 1–13.
3. Norov B., Karimov E. (2021). *The Importance of Events on Destination Brand Image Enhancement – The Case of Bukhara*. American Journal of Management and Economics Innovations, 3(5), 106–117.
4. UNWTO (2024). *Sports Tourism*. World Tourism Organization report, 2024.
5. Blengini I. (2024). *Event Tourism: How Music, Sport, and Film Shape Destinations*. EHL Hospitality Insights, November 1, 2024.

6. Boccia S. et al. (2023). *Economic Impact Analysis of Mega Events for Sustainable Tourism: Insights from the Giro d'Italia and Tour de France*. Administrative Sciences (MDPI), 13(2), 35.
7. Ouyang Z., Gursoy D., Sharma B. (2019). *Resident's Attitudes toward Tourism Development and Hosting Mega-Events*. Journal of Travel Research, 58(7), 1103–1116.
8. Fytopoulou S. et al. (2021). *Impacts of small-scale events on rural communities*. Tourism Planning & Development, 18(4), 405–425.
9. Connell J., Page S., Meyer D. (2015). *Visitor Attraction and Event Strategy: Balancing City and Seasonal Demand*. Tourism Management, 46, 283–298.
10. Nicolau J., Santa-María M. (2019). *Economic analysis of sporting events: Evidence from tourism demand*. International Journal of Tourism Research, 21(1), 1–12.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. aprel. № 3. navbatdan tashqari son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>